

Mervân, el-Mahkemetü'l-Berdikiyye, Seyyid Hâşim, Şeyh Zekeriyâ, Aybekî ve Kâtibü'l-vilâye camileri bugüne ulaşan belli başlı yapılarıdır.

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzürî, *Fütûh* (Fayda), s. 158, 197; Makdisî, *Ahsenü't-tekâsım*, s. 174; İbn Havkal, *Şüretü'l-'arâz*, s. 172; İbn Battûta, *Tuhfetü'n-nüz-zâr*, I, 37; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, III, 128 vd.; Abdülğani b. İsmâil en-Nablusî, *el-Haқиkâtü ve'l-mecâz fi'r-rihleti ilâ bilâdi's-Şâm ve Mişr ve'l-Hicâz* (nşr. Ahmed Abdülmecîd Herîdî), Kahire 1986, s. 152-156; Cebertî, *'Acâ'tü-bü'l-âşâr*, III, 121-141; Cevdet, *Târîh*, VII, 17, 25; M. C. F. Volney, *Voyage en Egypte et en Syrie*, Paris 1822, I, 103; M. A. Meyer, *History of the City of Gaza*, New York 1907, s. 7-11, 109-111; İsa el-Mür, *Ahkâmü'l-arâzi*, Kudüs 1923, s. 123; İbrâhim Avre, *Târîhu Vilâyeti Süleyman Bâşâ el-'Âdil*, Sayda 1936, s. 79; Ârif el-Ârif, *Târîhu Gazze*, Kudüs 1943; Abdülmün-sîf Mahmûd, *el-Fâtih İbrâhim Bâşâ*, Kahire 1948, s. 145-146, 160; A. S. Marmardji, *Textes géographiques arabes sur la Palestine*, Paris 1951, s. 154-157; U. Heyd, *Ottoman Documents on Palestine 1552-1615*, Oxford 1960, s. 109-118; Sât' el-Husarî, *el-Bilâdü'l-'Arabîyye ve'd-devletü'l-'Osmaniyye*, Beyrut 1965, s. 34; Mustafa Murâd ed-Debbâğ, *Bilâdü'nâ Filistin*, Amman 1384-96/1965-76, I/2, s. 11-134; Abdülazîz Muhammed Avad, *el-Idâretü'l-'Osmaniyye ft vilâyeti Süriyye (1864-1914)*, Kahire 1969, s. 13 vd.; A. Cohen, *Palestine in XVIII th Century*, Jerusalem 1973, s. 98, 101, 156; *The Palestinians, People, History, Politics* (ed. M. Curtis), New Jersey 1975, s. 27; W. D. Hütteroth, *Palästina und Transjordanien im 16. Jahrhundert*, Wiesbaden 1978, s. 21, 71-73; Abdülkerîm Râfîk, *Gazze: 1857-1861*, Amman 1980; E. Toma, *Filistin fi'l-'ahdi'l-'Osmani*, Kudüs 1983, s. 43-45; Selîm Arafat el-Mebîz, *Gazze ve kıta'uhâ*, Kahire 1986, s. 299-394; Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, I, 12; II, 348-349, 384-387; III, 262-263; M. Muhammed Şerrâb, *Mu'cemu büldâni Filistin*, Beyrut 1407/1987, s. 567-569; Mehmet İpşirli — M. Dâvud et-Temîmî, *Evkâf ve emlakü'l-müslimîn ft Filistin*, Beyrut 1988, s. 7-11, 15; Ziyâd Ebü Amr, *el-Hareketü'l-İslâmiyye fi'd-diffeti'l-'Garbiyye ve kıta'i Gazze*, Akkâ, ts., tür.yer.; M. Gilbert, *The Arab-Israeli Conflict*, London 1992, s. 136; Şehabeddin Tekindağ, "Yeni Kaynak ve Vesikaların Işığında Bonaparte'ın Akkâ Muhâsarası", *TD*, sy. 20 (1965), s. 1-20; S. Arafat Al Mabayed — Khîr Abu Shaaban, "The Islamic Heritage", *Arts and the Islamic World*, V/2, London 1990, s. 18-21; E. Rekhess, "The West Bank and the Gaza Strip", *Middle East Contemporary Survey*, XV, Tel Aviv 1993, s. 250-273; İsmâil Ahmed Yagî, "Târîhu Medîneti Gazze fi'l-'ahdi'l-'Osmani (1516-1917)", *Mecelletü't-târîhiyyeti'l-'Arabîyye li'd-dirâsâti'l-'Osmaniyye*, IX-X, Zagvan-Tunus 1994, s. 363-394; *Kâmûsü'l-a'lâm*, V, 3279; "Gazze", *Mu.Fs.*, III, 389-401; "el-Cevâmî ve'l-mesâcid", a.e., II, 93; Fr. Buhl, "Gazze", *IA*, IV, 760-761; D. Sourdrel, "Ghazza", *ELP* (İng.), II, 1056-1057; M. A. Bakhit, "Rafah", a.e., VIII, 385; Feridun Emecen, "Akkâ", *DA*, II, 266; a.mlf., "Cezzâr Ahmed Paşa", a.e., VII, 516-518.

MUSTAFA L. BİLGE

GAZZİ, Ahmed b. Abdullah

(أحمد بن عبدالله الغزّي)

Ebü Nuaym Şihâbüddin Ahmed b. Abdillâh b. Bedr el-Âmirî el-Gazzî ed-Dimaşki (ö. 822/1419)

Şâfiî fakihî.

760 yılının Rebülevvel ayında (Şubat 1359) Gazze'de doğdu. Bazı kaynaklar doğum tarihini 770 (1368) veya 755 (1354) olarak zikretmekle birlikte almış iki yaşında vefat ettiğinin belirtilmesi ilk tarihin doğru olduğunu gösterir. Küçük yaşta Kur'an'ı ve Şâfiî fikhinin temel metinlerinden olan Ebü İshak eş-Şirâzî'ye ait *et-Tenbîh*'i, ardından da Kazvîni'ye ait *el-Hâvi's-sağîr*'i ezberledi. Gazze Kadısı Alâeddin Ali b. Halef el-Gazzî'den fıkıh yanında Buhârî'nin *el-Câmi'u's-şâhih*'ini de okudu. 780 (1378) yılından sonra o zamanın önemli ilim merkezlerinden olan Şam'a (Dimaşk) gitti. Burada başta Şam Kadısı Şehâbeddin Ahmed ez-Zührî, Burhâneddin es-Sanhâcî ve İbnü's-Şüreyş olmak üzere çeşitli âlimlerden ders okudu ve hocalarının kendisine 781'de (1379) fetva verme izni verildi. Ardından Kudüs'e geçti; Kudüs'te Takyyüddin el-Kalkaşendî'den ders alarak tahsilini tamamladıktan sonra öğretim ve kazâ görevlerine başladı. İlk resmî görevi Şam nâibliğidir. Bu görevi, Şam'ın Timurlular tarafından işgalinden sonraya rastlamaktadır. Bimâristân-ı Nûrî yanında Emeviyye Camii ve Haremeyn vakıflarının nâzırlığı da kendisine verildi. Mütevelliliğini yürüttüğü vakıfların gelirlerinin artması ve sustumallerin azalması sebebiyle büyük bir takdire mazhar olurken vakıflardan aldıkları istihkakları azalan kadı, fakih vb. kimselerin tepkisini üzerine çekti. Bundan dolayı resmî vazifeleri uzun süreli olmadı. Kısa müddet devam eden bir kadılık görevinden sonra Şam bölgesinin kadılarının tayin mercii olan dârüladle müftü tayin edildi, ardından da birçok yerde müderris olarak görev yaptı ve Şam fetva reisliğine getirildi. Hem bu makamda iken hem de dârüladledeki görevi sırasında Şam'daki bir kısım kadılar yanında bazı liyakatsiz müftülerle vazizleri de görevden aldı.

Şam'da bulunduğu sırada defalarca hacca giden Gazzî, Mekke'de 787 (1385), 809 (1407) ve 822 (1419) yıllarında mücâvir olarak kaldı. Hicaz'da iken çok sayıda talebesine fetva ve tedris icâzeti ver-

di. Yetiştirdiği öğrenciler arasında İbn Hacer el-Askalânî, Übbî, Takyyüddin el-Fâsî ve Takyyüddin İbn Kâdî Şühbe de bulunmaktadır. Mekke'deki ikameti sırasında 6 Şevval 822'de (26 Ekim 1419) vefat etti ve Cennetü'l-muallâ'ya defnedildi. Timur ordularının Şam'ı işgaline de yaşanan Gazzî, başta ders arkadaşı İzzeddin b. Abdüsselâm olmak üzere çok sayıda âlimin iltifatına mazhar olmuştur.

Eserleri. Kaynaklarda zikredilen başlıca eserleri şunlardır: 1. *Şerhu'l-Hâvi's-sağîr*. Kazvîni'nin Şâfiî fikhina dair yazdığı temel metnin şerhidir. Dört cilt olduğu kaydedilen bu eserini "Kitâbü'l-Büyü"dan itibaren telif etmeye başlamış, bu bölümden sonra teyemmüm faslının şerhine geçmişse de eseri tamamlamamıştır. Oğlu Radiyyüddin Muhammed bu esere bir tekmile yazmıştır. 2. *Şerhu Cem'i'l-cevâmi'*. Tâceddin es-Sübki'nin fıkıh usulüne dair eserinin şerhidir. 3. *Şerhu Muhtaşarı'l-Mühimmât*. Şâfiî fakihî İsnevî'nin *el-Mühimmât* adlı eserinin muhtasarının beş cilt halinde şerhidir. 4. *Menâsikü'l-hac*. 5. *Şerhu'l-Muhtaşar*. İbnü'l-Hâcib'in fıkıh usulüne dair eserinin şerhidir. 6. *Şerhu Minhâcî'l-vüşûl*. Beyzâvî'nin fıkıh usulüne dair eserinin şerhidir. 7. *Muhtaşaru Vefeyâtü'l-a'yân*. İbn Hallikân'ın meşhur eserinin muhtasarıdır. Bazı kaynaklar bu kitabı *el-Muntekâ min Târîhi İbn Hallikân* adıyla kaydetmişlerdir. 8. *Şerhu 'Umde-ti'l-ahkâm an seyyidi'l-enâm*. Hadise dair olan bu eserini tamamlamamıştır. 9. *et-Ta'lik 'alâ Şahîhi'l-Buhârî*. Üç cilttir. 10. *Terâcimü Ricâli'l-Buhârî*. 11. *Şerhu'l-Elfiyye*. İbn Mâlik'in nahiv ilmine dair manzum eserinin şerhidir. 12. *Şerhu'l-Minhâc*. Nevevî'nin fıkıha dair eserinin şerhidir. 13. *Hâşiye 'alâ Envârî't-tenzîl*. 14. *el-Bahrü'l-mübteğî li-me'ânin yenbağî*. Eserin konusu hakkında kaynaklarda bilgi verilmemiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Fâsî, *el-'İkdû's-semîn*, III, 55-57; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-şâfi'iyye*, IV, 78-79; İbn Hacer, *İnbâ'ü'l-gumr*, VII, 363-364; İbn Tağrîberdî, *el-Menheli's-şâfi*, I, 350-351; a.mlf., *ed-Delîlû's-Şâfi 'ale'l-Menheli's-şâfi* (nşr. Fe-hîm M. Şeltût), Kahire, ts. (Mektebetü'l-Hâncî), I, 55; Hatîb el-Cevherî, *Nüzhetu'n-nüfus ve'l-ebdân ft tevârîhi'z-zamân* (nşr. Hasan Habeshî), Kahire 1971, II, 460; Sehâvî, *ed-Dav'ü'l-lâmî*, I, 356-358; *Keşfü'z-zunûn*, I, 596, 626; II, 1832, 1879, 1915, 2018; İbnü'l-İmâd, *Sezerât*, VII, 153-154; Şevkânî, *el-Bedrü't-tâli*, I, 75; *İzâhu'l-mekrân*, II, 120; Ziriklî, *el-A'lâm*, I, 153; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mü'ellifîn*, I, 285; Nüveyhiz, *Mu'cemü'l-müfessirîn*, I, 46.

AHMET AKGÜNDÜZ